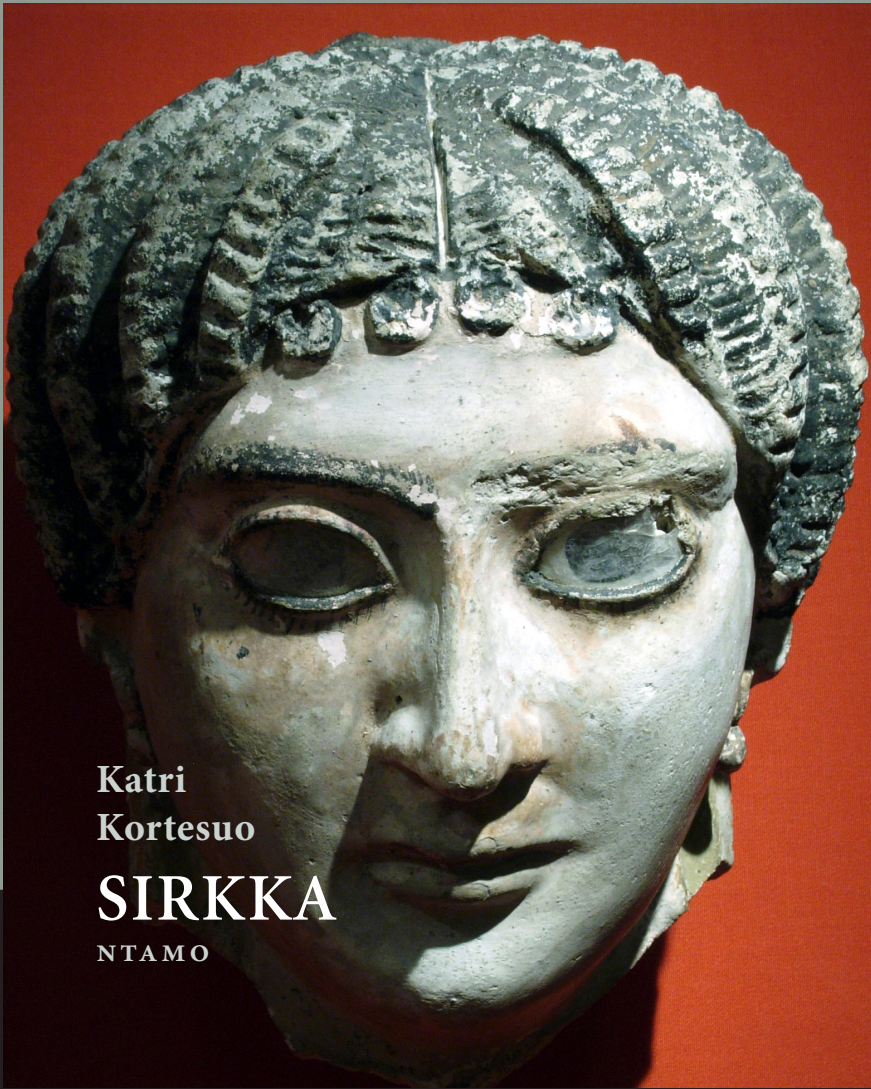

Katri
Kortesuo

SIRKKA

NTAMO

SIRKKA

Katri Kortesusuo

SIRKKA

Romaani

NTAMO
Helsinki
2 0 2 2

Uusintapainos originaalista:
Otava, Helsinki 1910

ISBN 978-952-215-882-6

ULKOASU
Göran de Kopior

KANNEN KUVAT

Kipsinen naamio, josta on irronnut hiusneula, 225–250 jaa.
Egyptistä roomalaiselta ajalta (etukansi) ja luinen hiusneula
naisen rintakuvin Roomasta 100–200-luvulta jaa. (takakansi),
The Metropolitan Museum of Art, New York, Yhdysvallat

VALMISTAJA

BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

NTAMO

Helsinki 2022

www.ntamo.net

UUDENVUODENPÄIVÄ

Oli uudenvuoden aamu.

Vuoden ensimmäinen päivä oli merkkipäivä Sirkka Mellringin elämässä. Silloin hän oli ensi kerran nähnyt päivän valon — siitä hetkestä oli jo kulunut kaksikolmatta vuotta —, ja uudenvuoden ensimmäiset hetket olivat myös, hänen ollessaan viisitoistavuotias, riistäneet häneltä parhaan ystävän, äiti armaan.

Taas oli ajan ratas kiertynyt yhden hammasvälin. Uusi vuosi oli alkanut, mutta hämärän peitossa piilivät vielä sen kirjavat vaiheet.

Sirkka oli valveutunut aikaisin sinä aamuna. Uni oli yks kaks poistunut silmistä, ja ajatukset alkoivat liikkua. Kaikki oli hiljaista; koko talo oli vielä unen helmoissa, hän yksin oli valveilla. Oli vielä niin pimeä, ettei pienintäkään valon sarastusta näkynyt akkunauudinten välistä. Kellon raksutus vain kuului hiljaisuudessa.

Sirkka suoristautui vuoteessaan, pujotti kädet päänsä alle ja alkoi tarkata ajatustensa lentoa. Ne veivät hänet ensin lapsuusvuosiin, jolloin hän vanhempainsa ainoana lapsena vietti onnellisia,

valoisia päiviä. Tapaus toisensa jälkeen muistui mieleen, ja jokaisesta välähti kirkkaana säteenä äidin muisto.

Sitten seurasi raskaita aikoja. Hän oli silloin viisitoistavuotias. Kulkutauti tuli pitäjään, ja äiti ja isä uhrautuivat kokonaan onnettomia palvelemaan. Pitäjän sairastupa, joka isän avulla oli perustettu, oli sairaita täynnä, ja äiti kävi joka päivä isän kanssa hoitelemassa heitä. Eräänä päivänä ei äiti enää kyennytkään menemään. Tauti kytki hänetkin vuoteeseen, ja muutamien viikkojen kuluttua hän oli ainiaaksi jättänyt omaisensa.

Sirkka pyyhkäisi kädellään otsaansa. Tuntui kuin sitä vieläkin polttaisi, kun hän muisteli näitä tapahtumia. Se oli raskain suru, mikä häntä oli elämässä kohdannut, ja hän uskoi, että tuskin sen vertaista toista maailmassa olikaan.

Mutta muistojen hengetär hymyili salaperäistä hymyään. Ihmislapset ovat kuin yöperhoja: he lentävät valoa kohti ja polttavat siipensä. Ja hengetär sirotteli muistojen kukkia uudelleen Sirkan pehmeille poskille, keveitä, kauniita ja monivärisiä kukkia, ja Sirkan ajatukset saivat uuden lennon.

Hän näki vuosien taas rientävän ohitsensa ja niiden rientäessä varttuvansa lapsesta elämä-uhkuvaksi naiseksi. Onnellisia vuosia nekin, vaikka tosin eivät aivan huolettomia.

Ylioppilaaksi tultuaan hän oli jäänyt kotikartanoon, Kalliorantaan, emännyyttä pitämään.

Hän oli kyllä mielinyt koetella siipiään avarassa maailmassa, seurata isänsä uraa ja tulla lääkäriksi. Mutta tuuma oli jäänyt sikseen, sillä hän ei ollut hennonnut jättää isää yksin. Yhdessä olivat he kuitenkin isän kanssa lueskelleet, ja Sirkka muisteli hauskipinaan niitä hetkiä, jolloin hän isän johdolla oli saanut tietojaan kartuttaa.

Ja niin oli elämä viimeisinä vuosina kulkenut tasaista kulkuaan aina nykyhetkeen asti. Viime kesä oli kuitenkin tehnyt poikkeuksen. Sitä muistellaan veri punasi Sirkan posket. Hän oli rakastunut, kaikista viisaista päätöksistä huolimatta auttamattomasti rakastunut! Vieras lintu oli lentänyt taloon ja houkutellut omakseen pesän ainokaisen lapsen.

Sirkan suu vetäytyi onnelliseen hymyyn tätä ajatellessa. Hän kohottautui vuoteessaan ja katsoi akkunaan päin nähdäkseen, joko päivä rupeaisi koittamaan. Hämärä kajastus näkyikin uudinten välitse, ja viereisestä huoneesta kuului askeleita. Palvelija siellä laitteli puita uuniin, sillä uusi vuosi oli alkanut kireällä säällä.

Sirkka hypähti vuoteesta, sytytti lampun ja alkoi pukeutua. Lämmin onnellisuuden tunne oli vallannut hänet, ja hän hyräili hiljaa.

Kirjoituspöydällä akkunain välissä näkyi iso, himmennetystä hopeasta tehty valokuvateline kuvineen. Sirkka lennähti pöydän ääreen. »Tuossa hän on, tuo rauhan ryöstäjä», hän hymyili ja suuteli valokuvaa. Hänen katseensa kiintyi kuvan

yksityiskohtiin. Otsa oli korkea, ympäröimänä tuuhean tukan, joka vallattomasti pyrki sitä peittämään. Miten useasti Sirkka oli sen siitä pyyhkäissyt! »Noin!» Ja Sirkka teki keveän liikkeen kädellään. Silmien suhteen hän ei päässyt selvyyteen, ja niitä hän kuitenkin enin rakasti. Ne olivat niin vilkkaat ja selittämättömät. Toisinaan kuvastui niissä syvyyttä, toisinaan taas selaista uljasta rohkeutta, että häntä vapisutti.

Sirkan pukeutuessa liitelivät hänen ajatusensa viime kuukausien tapahtumiin. Miten pian oli kaikki käynyt! Niinhän se oli tullut kuin rikka silmään, niinkuin vanhan Leenan oli tapana sanoa. Vasta viime kesänä hän oli tutustunut Arnoldiin. Hovilassa hän oli ensi kerran tavannut hänet, tanssinut ja puhunut hänen kanssaan. Arnold oli ollut siellä lomaansa viettämässä tätinsä, Hovilan kamreerskan luona.

Ensi katsannolla ei Arnold ollut Sirkkaa miellyttänyt. Sirkka oli pitänyt häntä keikailijana. Arnold oli hänen mielestään esiintynyt niin mahtipontisena, johtanut tanssit ranskankielellä ja komennellut tanssivia ikäänkuin näyttääkseen, mihin hän kykeni. »Niinkuin ei tässä suomenkielellä tultais toimeen», oli Sirkka ajatellut eikä ollut ymmärtävinään vieraskielistä komennusta. Silloin Arnold oli tarttunut häntä käteen ja ohjannut häntä. Heidän silmänsä olivat kohdanneet toisensa — vain hetkiseksi — mutta siitä hetkestä oli Sirkan vastenmielisyyys Arnoldiakohtaan murtunut.

Sitten oli seurannut hauska aika, hauskin, minkä Sirkka milloinkaan oli elänyt. Arnold oli viipynyt melkein koko kesän Hovilassa, ja ennenkuin hän palasi kaupunkiin, olivat he jo lupautuneet toisilleen. Vasta myöhemmin oli isä saanut asiasta tiedon, ja jouluna he olivat vaihtaneet sormuksia.

Niin pitkällä siis oltiin, että hän, joka innostuksen valtaamana oli päättänyt itsensä tieteelle pyhittää, nyt oli antanut sitoa itsensä kultaisella kahleella. Ja Sirkka nauroi heleän naurun.

Mutta pian hän kävi vakavaksi. Hänen onnessaan särisi yksi epäsointu: isä ei pitänyt hänen liitostaan. Sirkka ei voinut käsittää, mistä syystä isä ei sitä katsonut suopein silmin. Ei hän ollut jyrkästi heidän kihlaustaan vastustanut, mutta Sirkka huomasi kuitenkin, että hänessä piili jonkinlainen vastenmielisyys Arnoldia kohtaan. Se häntä sekä suretti että loukkasi. Eikö isä luottanut häneen, tai luuliko isä, että hän suin päin, laisinkaan ajattelematta, oli heittäytynyt Arnoldin syliin? Olisihan isän jo pitänyt tuntea hänet. Tai eikö isä tahtonut laskea häntä luotansa? Mutta parempihan olisi, että isäkin talveksi muuttaisi kaupunkiin ja jättäisi rasittavan virkansa nuorempiin käsiin. Hellisivät häntä siellä kuin kukkaa kämmenellä ja kesät viettäisivät taas kaikin täällä Kalliorannassa. — — — — —

Tohtori Mellring istui huoneessaan ja tutki

äsksen saapunutta postia. Hän oli vanhanpuoleinen, mutta vielä voimakas mies. Vartalo oli kookas, hartevea ja hiukan eteenpäin kumartunut, kasvot olivat säännölliset, harmaissa silmissä näkyi vakava, tutkiva katse, jonka tuuheat kulmakarvat tekivät miltei tuimaksi. Pitäjäläisillä olikin tohtori Mellringistä se käsitys, ettei ollut tinkimistä hänen kanssaan. Juuri niin, kuin hän sanoi, piti asiain olla, eikä toisin. Luottivat sentään rajottomasti vanhaan lääkäriinsä, ja monta oli pitäjässä niitä, jotka juuri hänen tinkimättömyyttään saivat kiittää siitä, että vielä elossa olivat. — — —

Keveä koputus kuului ovella.

— Sisään!

Ovi avautui ja Sirkka seiso i kynnyksellä hymyhuulin.

— Hyvää huomenta, isä! Onnellista uutta vuotta!

Isän kasvot kirkastuivat.

— Kiitos, ja onnellista uutta vuotta kaksin verroin kaksikolmatta täyttäneelle morsiolle! lausui hän nousten kohteliaasti Sirkkaa vastaan.

— Kiitos, isä rakas! Olen juuri tuuminut, että sinunkin pitäisi muuttaa kaupunkiin. Minä en saata jättää sinua tänne yksinäisyyteen.

Ja Sirkka kiersi hellästi kä tensä isän kaulaan ja nojautui hänen rintaansa vasten.

Nämä kaksi olivat olleet kaikki kaikessa toisilleen seitsemän vuotta. Nyt oli tullut kolmas, ja tuo kolmas ei tyytynyt kää n osaan, vaan vaati

kaikki. Isän sydäntä kirveli tätä ajatellessa. Hän ei kuitenkaan lausunut mitään, suuteli vain Sirkkaa otsalle.

Oli kuin Sirkka olisi aavistanut, mitä isän sydän tunsu. Hän nosti äkkiä päänsä ja katsoi häntä silmiin.

— En koskaan, isä, ellet sinä suostu, lausui hän ja puristautui isää lähemmäksi.

— Sinua odottaa kirje Arnoldilta, Sirkka. Etkö tahdo sitä lukea? oli isän vastaus. Mutta ikäänkuin aavistaen, että tuo tieto riistäisi tyttären hänen rinnaltaan, sulki hän samassa Sirkan hetkeksi voimakkaaseen syleilyyn.

Riemastuneena Sirkka riensikin pöydän luo, etsi kirjeensä ja nyökkäsi isälleen.

— Näkemään, isä kulta! hän lausui ja poistui tanssien huoneesta. — — —

Ruokailuhuoneessa odotteli häntä Leena, tohtorin vanha palvelija. Hän oli Sirkan äidin keralla tullut taloon ja uskollisena säilyttänyt paikkansa vielä emäntänsä kuolemankin jälkeen. Sirkkaa hän rakasti kuin silmäteräänsä ja hoiteli häntä äidillisen hellästi.

— Onnea ja Jumalan siunausta! lausui hän Sirkalle tämän tullessa huoneeseen.

— Leena hyvä, miten kiltti sinä olet, kun aina muistat minua!

Sirkan silmät sattuivat juhlallisesti koristeltuun kahvipöytään.

— Kiitos, sydämellinen kiitos!

Sirkka kaatoi kahvia kuppiin, ja Leena siirteli leivosvatia lähemmäksi.

— Enkö tuota muistaisi, lapsi, puhui hän toimestaan. — Eihän tuollaiset merkkipäivät mielestä hälvene, varsinkin kun itse on niiden mukana elänyt alkuhamasta, lisäsi hän ja katsoi lempeästi Sirkkaan.

— Niin, Leena rakas, sinä olet minulle oikein äidin perintöä. Miten voin palkita sinun rakkautesi ja uskollisuutesi, rakas Leena!

Ja Sirkka taputteli Leenan ryppyistä poskea.

— Ei rakkaus palkkaansa etsi, lapsi. Se kytee vaan sydämessä ja elää, sillä se on Jumalan antama lahja, puheli Leena tyytyväisenä.

Sirkan silmät loistivat.

— Sinä lausuit toden sanan, Leena! Se on todella Jumalan antama lahja, josta meidän tulee iloit. — —

Noin tunnin kuluttua hän astui reippain askelein jälle johtavaa tietä pitkin. Kirkas, talvinen päivä oli valjennut. Pian avautui Sirkan eteen valkea, avara jääkenttä. Lunta oli vain niin paljon, että se ohuelti peitti siintävän jääkannen. Keli oli mainio, ja jalkamiehenkin oli keveä polkea ohutta lumikamaraa. Sirkka oli notkea ja tottunut kävelijä. Kilometrittäin hän joka päivä samoili ympäristössä milloin mihinkin suuntaan. Tuskin oli sellaista ilmaa, joka hänet koko päivän Kalliorannassa pidätti. Aina oli joku tarkastusmatka tehtävä, sen taikka tämän torpan asuk-

kaita tervehdittävä, ja useimmiten hän ohjasi askeleensa sairastuvalle, jonka hän äidin kuoleman jälkeen oli ottanut huostaansa.

Nyt ei hänellä kuitenkaan ollut mitään erityistä päämäärää. Hän halusi vain yksinäisyyttä, tahtoi ajatuksineen olla yksin Jumalan vapaassa luonnossa, ja siksi hän oli valinnut tämän tien.

Tammikuun säästeliäs aurinko loi säteitään valkeaan, sileään pintaan. Etäällä häämötti metsäinen, tumma rannikko, ja vasemmalta näkyivät kirkonkylän ryhmittyneet talot huurteisten puiden lomitse.

Sirkka ajatteli Leenan äskeisiä sanoja. Miten viisaasti vanhus oli puhunut hänen mielestään! Oli todella jumalallista omata sydämessään tunne niin suuri ja valtava, että sen edessä kaikki muu taipui kuin vaha. Hän ei ollut koskaan osannut leikkiä tunteillaan ja senvuoksi hän nyt niin ehjänä antautui rakkaudelleen.

Sirkka pysähtyi, ja hänen tummat silmänsä loivat haaveksivan katseen ympäristöön. Miten luonto oli sopusoinnussa hänen sielunsa kanssa! Yhtä vapaaksi ja suureksi kuin ympärillä olevan avaruuden, kuvasi hän rakkautensa, mutta sen tuli myöskin olla yhtä puhdas kuin hohtava lumi hänen edessään.

— — — Paum! kuului kirkonkellon kumea helähdys yli talvisen seudun. — Paum, paum, paum ... Helähdys seurasi toistaan, ja kirkas ilma kantoi sointuvan äänen kauas avaruuteen.

Sirkka kuunteli soittoa, ja hänessä heräsi halu noudattaa sen kutsuvaa ääntä. Jäitse oli matka lyhyt, ja hän ennättäisi vielä ainakin saarnan ajaksi. Reippaasti hän teki käänteen ja ohjasi askeleensa kirkonkylään vievälle tielle.

Kuljettuaan jonkun aikaa hän näki oikealla olevan saaren takaa hevosen rekineen lähenevän. Hän arvasi, että Ilmolaiset siltä suunnalta tulivat, ja pysähtyi odottamaan. Pian hän huomasikin oikein arvanneensa. Ilmolan isäntä emäntineen istui reessä. He olivat pitäjän varakkaimpia ja valistuneimpia talollisia.

— Hyvää huomenta! Mitä Ilmolaan kuuluu? lausui Sirkka, kun he olivat ennättäneet lähelle häntä.

— Ptruu — — — Isäntä pysäytti hevosen ja nosti Sirkalle lakkiaan.

— Hyvänen aika! Onko se neiti Mellring! huudahti emäntä. — Minne nyt on matka?

— Sama matka, arvaan, meillä molemmilla: kirkkoon, lausui Sirkka iloisesti.

— Mutta sittenhän neiti tekee hyvin ja istuu rekeen, kehotti emäntä, ja isäntä hyppäsi samassa reestä ja tarjosi paikkansa Sirkalle.

— Kiitos! Ehkä en muuten sinne ajoissa ennättäisikään, lausui Sirkka ja istui rekeen. Isäntä istui ajajan paikalle, ja he jatkoivat matkaa.

— Miten se neiti näin jalan . . .? kyseli emäntä ihmeissään.

— Olin kävelyllä täällä jäällä, kun äkkiä päästin lähteä kirkkoon . . . Mitä sinne Ilmolaan nyt muuten kuuluu? kysyi Sirkka uudelleen.

— Kiitoksia kysymästä! Onhan sitä eletty tavallista menoa. Hinkuyskä ja kaulatauti tässä syystalvesta pyrkivät lapsia vähän ahdistelemaan. En senvuoksi rojhennut tulla edes ompeluseuraan. Pelkäsin, että herrasväki aristelisi tartuntaa.

— Olimmekin vain pari kertaa koolla. Sattui esteitä muillekin.

— Niin kyllä, joulukiireitä kai oli jokaisella. Mutta hyvänen aika, enhän ole edes onnitellut Sirkka neitiä! Kihlajaisethan siellä Kalliorannassa nyt on ollut! Jumalan siunausta ja menestystä uudelle elämälle ja uudelle vuodellekin!

— Kiitoksia!

Sirkka pudisti sydämellisesti emännän ojenttua kättä.

— Tirehtöörικό tuo on?

— Pankinvirkamies.

— Ja vie pitäjän komeimman ja rikkaimman tytön! Pappi olisi pitänyt olla tai lääkäri.

— Niinkö emäntä arvelee? nauroi Sirkka.

— Ei olisi silloin säädystään mennyt. Mutta sitäkö se rakkaus katsoo, tuumi emäntä ja nyökäytti merkitsevästi.

Sirkka ei puhunut mitään, ja keskustelu taukosi hetkeksi. — — —

Kirkossa oli jo jumalanpalvelus alkanut, kun Ilmolan isäntä pysäytti hevosen kirkon luona.

Portaiden edessä oli kuitenkin vielä muitakin kirkkoon-menijöitä. Miehet kopistelivat lunta jaloistaan, ja naiset korjailivat pukujaan ja astuivat sitten, nenäliinaan kääritty virsikirja kädessä, miesten jäljessä Herran huoneeseen.

Pitäjän säätyläiset istuivat tavallisesti risti-käytävän luona olevissa penkeissä. Sinne aikoi Sirkkakin nyt mennä, mutta huomattuaan ne jo täyttyneiksi hän istahti tyhjään penkkiin lähelle ovea.

Ilmolaiset hieman hämmästyivät Sirkan valintaa, epäröivät hetkisen, mutta jatkoivat sitten matkaansa kuoripenkkejä kohti, joihin heille tehtiin tilaa.

Nuori pappi alkoi alttarilla lukea synnintunnustusta. Sirkka ei häntä tuntenut, mutta arvasi hänet rovestin uudeksi apulaiseksi.

»Minä vaivainen syntinen ihminen, joka synnissä sekä siinnyt että syntynyt olen», kaikui alttarilta. Koneellisilta olivat nuo sanat aina Sirkasta tuntuneet, ja usein hän oli ihmetellyt, miksi sellaisista vanhentuneista menoista oli niin vaikea luopua. Mutta nyt oli hänen mielestään sanoilla kuin toinen kaiku. Oliko se lukijan soinnukkaan, syvän äänen vaikutusta, vai oliko syynä hänen oma herkkä mielentilansa, sitä hän ei saanut selvälle. Hän painoi päänsä penkkiin, ja vaikka hän ei itseään niin perin vaivaiseksi syntiseksi tuntenut, kuunteli hän kuitenkin sanoja tarkkaavaisena.

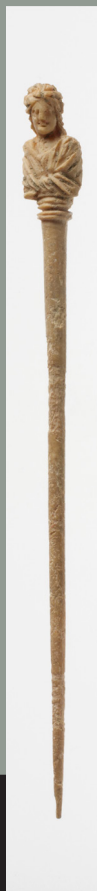
Saarnan aikana Sirkan mieli täyttyi yhä enene-

”Tule nyt
järkiisi, Sirkka.

NTAMO 2022

ISBN 978-952-215-882-6

SIRKKA

on Katri Kortesuon eli
tamperelaisen Ida Kulovuoren (1858–1941)
esikoisproosateos, uudenvuoden 1910
moderni romaani naisen osasta.